

אגרות הרצי"ה קוק זצ"ל*

א

ב"ה ה' אדר ב ע"ט

אדוני הרב הגדול שליט"א [הרב שמואל צבי מרגליות¹]

ע"פ המדובר בינינו הנני בזה להעירו ע"ד כתבי הסתדרותנו הקדושה "ירושלים" ובירור דעתו והשקפתו בזה, אשר כפי היוצא מתוך שיחתנו באותו ערב, שנתכבדתי להכיר את אדוני ולמסור לו את אותם הדברים, הלא דעותינו שוות, מכוונות בזה, ובודאי כן יהיו גם פעלינו שוים ומכוונים בעה"י כראוי. אך עם זה, עלי להזכיר ביחוד את הסעיף ו' של ה"רשמים לפרוגרמה של ההסתדרות ירושלים", אשר נקודה זו של חזוק הפוליטיקה הלאומית הכללית שלנו מצד הסתדרות שלמי אמוני ישראל, בשם כלל האומה ולא רק בשם מפלגה והסתדרות מיוחדת², היא נשארה חוצצת במשאי-ומתני עם אנשי האגודה. ובהיות ברור לי כי אדוני, ברחב דעתו ובבור לבבו, תמים-דעים הוא אתנו בזה, ועינו הזכה מקפת את כל ערכה האדיר של השעה ההיסטורית הנכחית לכל עמנו ותעודת-קדשו, ואת חובת העבודה וההסתדרות הלאומית הישראלית בשם ה' ותורתו - הנני מובטח ומצפה לתקף ידו הגדולה בעבודת הסתדרותנו הקדושה, שבחבורה המסודר עם ה"אגודה", שהיא אינה מיוחדת לארץ-ישראל ולכל תנועתנו ותחיתנו הלאומית, אלא לעניני התורה והיהדות בכלל, נקוה לעבודה פוריה וקימת, כראוי, לכלל עמנו וארצנו בעה"י. בברכה עמוקה ובכל הכבוד והיקר הראוי לפאר הדרתו, בצפית ישועה,

צביהודה הכהן קוק

* אגרות אלו הינם מתוך ספר אגרות הרצי"ה זצ"ל העתיד לצאת לאור, נודה לכל אשר יסייע בידינו להשיג אגרות נוספות. מיכאל רענן.
 1. ראה אג' ראייה ח"ב אג' תלב, ואג' תשי הע' 2
 2. המלים המודגשות הודגשו בקו במקור

ב

ב"ה כ"ה ניסן תר"פ

אדוני הנעלה והנכבד פאר חכמי ישראל ומשגב לתרבות קדשנו רבי זאב יעבץ הי"ו!
אחדשו"ט!

משוש ענג היה לי תמול בדבריו היקרים. שש אני תמיד על דבריו, בכל עת המצאם לידי, ובפרט כשהם באים בכתב וביחוד ולמרן אבא שליט"א ומן החדש, מתוקים הם לי מדבש ויקרים מפנינים ועיני ולבבי לא ישבעו מראות בזוך ובחוסן של הרוח והדעת הישראלית אשר לחכם ושריד שבישראל, שהם מלאים ומבלטים בתכנם וסגנון לשונם. ועתה שמחתי עוד לדעת, כי חזרה ונתבררה לכמ"ע ההסתפקות שהביע במכתבו הקודם, שלפני האחרון, בדבר עבודת הסתדרותנו הקדושה ושוב הנהו מוכן ונאמן לה בעז רוחו. והנה לכל זה נתכבדתי בדברי השלום והחבה שיחד לי במכתבו לרב"מ ד"ר לוי, שהוא הנאנו ויביאהו לנו בבואו הנה, ובהבעת חפצו בבואי אתו בכתובים, שהוכפלה במכתבו למרן אבא שליט"א.

ולמען הזדרז לזכות במלוא חפצו היקר והמכובד לי, שהוא גם חפצו של מ"א האב שליט"א, וגם חפצי אני ביחוד בזמן האחרון, הנני אף בכתובתי זאת לפני שובי לעבודתי בפתח תקוה, עם היותנו עדיין מוטרדים ונדהמים מהמאורעות הנוראים של מכות הפרעות אשר הוכינו בעיר קדשנו בפסח ומעמומו וערפלותו של מעמדנו הכללי פה בארץ, - ואמנם דוקא שעה חמורה זו מזקיקתנו ביותר להתעודדות רוחנו, להארת נתיבותינו ולאגוד כחותינו. ואקוה שיגדל עוד כח אדוני בעת הזאת ויהיה לנו לעזר ולאמץ רב בעבודתנו הכללית הגדולה והקדושה, ההולכת ומתכפלת עתה מכל צד, מבית ומחוץ, ובקשר-דברינו נמצא ברכה, ברור וחזוק, בע"ה, גם בעניני החנוך בפרט וגם בעבודת הקדש הישראלית והירושלמית שלנו בכלל. והנה אחרי הראות לי הר"מ חרל"פ את מכתבו האחרון של כמ"ע אליו חשבתי לכתוב לאדוני בענין מכתבו ההוא בדבר ערכה של הסתדרותנו הקדושה ועבודתה, אך לא עלה בידי מרוב טרדת מעשה ורוח, ומה נעים לי בהיותי עתה מזורז ומואץ לקיום החובה במלוי חפצו היקר והנכבד של אדוני. וגם כי מכבר נתכונתי ונתאמתי לדעתו ולהשקפתו של כמ"ע המובעה במכתבו זה למרן אבא שליט"א, כי אבות הדברים שאנו צריכים לשים את לבנו, דעתנו ומעשינו, אליהם ולעמוד על נפשנו בהם, בכוננות חיי עמנו בארצנו הקדושה עתה, הם: החנוך והמשפט, שיהיו ישראליים (וזהו מה שמשך את לבי במדה ידועה להשתתף ולסיע בעבודת הקמת מורים), וכי מוכרח הוא שיהיה ועד-חנוך מיוחד לבתי הספר הדוגלים בשם היהדות הנאמנה. אמנם לא דוקא לקביעת ההנהגה המעשית של החנוך ובטחון צביונו וסדריו הפרטיים נחוץ הוא לנו ועד-חנוך המיוחד, - ואפשר וקרוב הוא שנוכל להשיג את התוצאות הדרושות גם בועד-חנוך מעורב בלבד, - אלא למה שהוא הרבה יותר חשוב מזה וכולל ומקיף את זה: לשמירת

צביונה הכללי של האומה וסדר חייה שלא זיוף ולא יהיה כולו חול מייחד לקודש רק איזו פנה מיוחדת. ולעומת זה מוכרח הוא ג"כ, כמדומה לי, שיהיו שני ועדי-החנוך מחוברים בהנהלה כללית משותפת, גם מטעמים לאומיים פשוטים וגם למען לא תהי יד היהדות הנאמנה והשפעתה החוקית נתקת לגמרי משאר מוסדות החנוך. אך על כל זה וליסוד כל זה היא עבודת תנועת-הקדש הכללית של כל בית ישראל לתחיתו ובנין ארצו בשם ה' ולאור ישעו, אשר תתכונן בדבר ה' מירושלים, ובזה יהי הבסיס והבטחון האמתי לכל מפעלות הדברים שבחול והדברים שבקדושה בעמנו ולכל מהלך עבודת צמיחת ישועתנו ופדותנו.

ברחשי כבוד ויקר עמוקים ופנימיים ובצפיה לישועת אמת קרובה ובהירה, איחל ללמוד מדבריו הנעימים וליהנות ממתק לקחם, דורש שלומו וטובו ובריאותו מעומק לב ונפש, ומחכה גם לקבלת דבריו להוצאתנו הספרותית או להרשאת פרסומם של הקודמים,

צביהודה הכהן קוק

(הוספה של הראי"ה בשולי הדברים:)

הדרת כבוד חביבי ורב רחימאי שליט"א. מוכרחני כעת לקצר בדברי מפני מעמד הרוחות הסוער מפאת המצב האיום של כלל עמנו, שנתבלט ברוח סועה וסער של ארחות דודנים. מקוים אנחנו שיופיע אור ד' בחסדו מהרה על עמו, ורוח ישראל יתמודד בעז טהרתו בהכשרה פנימית לרוממות קרן וגאולת עולמים, ואני תפילה שירחיב ד' לנו, ונזכה לבשר ולהתבשר בשורות טובות משמחות לב מאדמת הקודש ומעם ד' הגוי כולו, מציון מכלל יופי, ומהר הקודש מירושלים. כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת באה"ר, הק' אברהם יצחק ה"ק. אקוה בע"ה לכתב למר בקרוב בפרטיות כשירחיב ד' לנו בחסדו מתוך מצוקתינו ברב חסדיו.

ידי"ע הנ"ל

"הסתדרותנו הקדושה" - הסתדרות "דגל ירושלים".

ג

ב"ה ז' כסלו תש"ה

אדוני ידיד נפשי ורוחי הנערץ והמרומם פאר ישראל מעוזו וחביבו הר"ב שליט"א, את יקרת מכתבו הנכבד קבלתי בשעתו, ויסלח נא מאד בטובו על אשר אחרתי בתשובתי עד הנה. כי אמנם חפצי אדיר היה והנהו לקיום שמירת בריאותו היקרה, לרבוי מנוחתו והבראתו ולמעוט טרדתו והכבדתו, ביחוד בפרק זה, וכשם שמצוה לקבל את הדין של מעלה באהבה וברצון, כך מצוה לשמור הנפש ולהחיות הנשמה הנתונה לנו בחזוק הכחות

ובביצורם, ולפעמים גם בבטולה של תורה שהיא קיומה ויסודה, וכאיש וכגודל רוחו כן גבורתו גם בכבוש היצר הטוב וסדור מגמת שאיפתו לצרכי הצבור התורה והאומה. לכן מצאתי לי חובה להתעכב מצדי מהוסיף המשך העול הגדול על מעכ"ת, ואומר מוטב שיתרעם ויתפלא על מניעת דברי ואל אהיה חוטא אף במשהו של חשש הוגעה לו כעת. אכן עתה, כאשר נודע לי מהטבת מצב בריאותו, ב"ה כן יוסיף לאזרהו ולעטרהו בגבורה ותפארה ולעודדהו ברב עז ותעצומות לעם, - "הנני כי קראת לי".

בראש מילין לא אכחד מאדוני, את הרושם של רפיון-רוח המבצבץ מתוך דבריו ש"איננו חושב כי שגינו ביסוד המפעל ואיננו מקטיין את ערכו כיום" וכו'. זהו, כדבריו, "למרות כל הקטרוגים", - אך גם מתוכם ועל ידם, עם המצבים האישיים של מעכ"ת עכשיו. והנני כמזכיר ומובטחני כי הרפיונות והקטרוגים כצל יחלפו ויבטלו, לפי רוב האורה של הופעת דבר התורה במלוא קדשה ותקף שלמותה בבית חינו. על משמרתי אעמודה כי ענין מפעלנו הוא יעוד, שליחות, תפקיד היסטורי, הוא מפעלה של התורה בגילוי תפארתה החיונית במהלך תקומת ישראל וארצו. בראשיתו היה והנהו הרעיון, והרעיון הוא התורה בתור נשמת ישראל, נשמת תחיתו ונשמת מקומו, והוא הנותן ערך ותוכן וקיום וממשיות אמתית לכל המעשים, יהיו גדולים או קטנים, הנקראים בשמו והמלווים אתו, וגם הנעשים ע"י אחרים שהם כאילו מתנגדים לרוח מפעלנו ולמציאותו. כדרך ענינים של ממדים היסטוריים, הולכים הדברים ומתפתחים ומתבררים, עם כל בהירות אמתיותם היסודית הפנימית, גם אצל נושאייהם ובעליהם בעצמם, וגם אצל אחרים אשר בלא הכרה מפורשת משמשים מעשייהם הפרטיים לאותו הכוון ההיסטורי הגדול, לאותו אידיאל הקודש וממוש בנדון דידן של תחית התורה ותחית האומה ובנין ארצה על ידה; וגם אם בחסרון ההכרה, בצמצומה וערבובה תאופשר יותר תפיסת-המקום וההצלחה של המעשים הפרטיים, ביחוד בימים שבינתיים, אעפ"כ סוף כבודה לבוא, להפיץ על כולם את אורה הכללי, בעסק פעליה לשמה, להשגיאם ולהאדירם ולהרבותם בכל חסן והדר בסייעתא דשמיא. נתן בידינו והורם על ידינו הדגל של התורה, הגואלת, המחיה את ישראל ומושיבתם על אדמתם, וחלילה לנו להרפותו או להנמיך את עמדתו. כל הפעולות המעשיות והרוחניות, הכספיות והארגוניות, התעמולתיות והאידיאליות, שבמישרים ושבפקיפים, שנעשו ושיעשו ברצות השי"ת ע"י מפעלנו, ודאי הן חשובות מאד, כה יברכנו ויזכנו להוסיף עליהן כהנה וכהנה, אבל עיקרן ויסודן הרי הוא רוממות הדגל עצמו של תנועת הקודש של התורה, הופעתה, השפעתה, הקמתה, שכלול הרבצתה וזיו האדרתה, בתוך ישראל וארצו ותחיתם. ולפיכך: חזק ואמץ, אל רפיונות ואל היסוסים, כי מגברא דאית ליה קא בעינן.

ולפיכך התשובה לשלשת השאלות שהציב מעכ"ת, על מהות הדרכים להגדיל למוד התורה וכבודה, לשפר את הישיבה המרכזית, לחבב את מפה"ת אצל אנשי הישוב, היא אחת ויחידה: לגדל שם אלהינו, להרבות קדושה, אמונה יראת-שמים אדירה ותמימה, אור תורה במלואה ושכלולה, בשלמותה וטהרתה, - ע"י רוממות דגלה בתור נשמת האומה

ותחיתה, ומתוך קביעת הידיעה הברורה והמתמדת, כי אך הברכה בתורה תחלה, על מתנתה מאת הבוחר בנו מכל העמים, היא תקיים את ארץ חיינו ואותנו עליה. כפי אותה מדה של תידוש השפה הברורה הזאת, של גילוי עז הרוח וגבורת הקודש הזה, של הרחבת האופק והמעוף האידיאלי הזה, של התורה באמתת מובנה בתור חיי ישראל וארצו, בתור יסוד הויית גאולתם ובנינם, כך תתפתח ותוסיף החבה והשייכות וההבנה הנפשית אצל אנשי ישובנו לתורה ולמפעלה. כך תשתכלל ותעלה הישיבה, תתוקן ותסודר במרום ערכה וכוונה היסודי הפנימי. כך יגדל וירבה למוד התורה וכבודה, מתוך גדלות קדושה ואמונה, מתוך ההתמסרות הנפשית של אהבת אמתת התורה וחשק עבודת ד' וישראל עמו, מתוך אורא דארץ ישראל. אע"פ שכמה פעולות והשפעות בודדות ומסוימות, בצד הרוחני והמעשי, של החזקת התורה, אפשר שתהיינה עדיין ניכרות ומוצלחות יותר לשעתן, לזמניהן ולשנותיהן, גם בהמשך הצמצום הגלותי, אבל תקומה של קיימא, של דורות, של שלמות היקף ושל כבוד אמת, תהיה להן לתורה ולמצוה, ליהדות ולמסורת, ללימוד ולמעשה, בארץ ובישראל, רק בזו הרוממות הרוחנית והרחבת הדעת, בקודש ישראל לד' ודברו אשר בפנינו. ומפעלה הגדול של התורה, בארצה ומתוכה, לא על התחרות דקדוקי החשבונות ותכסיסי הפעולות הפרטיות תהיה תפארת נצחוננו ובטחוננו, כלפי קטני אמונה או כלפי רחוקי תורה, אלא על רוממות הרוח ומלוא קדושת ההכרה ושכלול חידורה, בתקפה של תורה ושלמות חיוניותה בישראל. כל עיקר ערכן והצלחתן של כל מיני פעולות פרטיות, כספיות ומעשיות, פרסומיות ותעמולתיות, הוא בענינן לעליוניות הרוחנית הקדושה החיונית הזאת ובטחון רוממותה, שתלך ותגבר ותקבע יותר ויותר ותאיר בדבר ד' את כל בית ישראל. עצה וסגולה עיקרית לכל זה היא העסק בדברי קדשו של מרן אבא זצ"ל, מאור התורה הגדול והשלם השלוח לדורותינו. להזדרז להוציא לאור עולם את אלה שעודם בכתובים, ולהרבות לטפל באלה שכבר הופיעו, הפוך בהם והפוך בהם, כאן באולפן חדתן שמבחר צדיקיא מעין הישועה של חוסן אמונת עתנו שבחכמת ודעת התורה ובבנין מקומה, ומתוך כך גם יופיעו וימצאו עצות ותחבולות מפורטות להדרכת והצלחת מעשים ופעלים לתורה ולמפעלה, ונעם ד' יהי עלינו ויכוננם.

בכל מלוא הידידות והיקר בצפיית שלומו וטובו, בריאותו ופעליו, כרצון כל בית ישראל,

נאמנו,

צביהודה כהן קוק

בגמר דברי אחרי הפסק של מעלי דשבתא, נהניתי וברכתי בראותי את דבריו היקרים בהצופה של ערב שבת, של לא אעזבך, וישר כחו, ואמנם גם לבעלי חסד הלאומים, ההוגים ריק לניתוק מוסרותימו, הלא יושב בשמים ילעג וידבר אלימו, וע' חזון הגאולה עמו מו-מז.

"המפעל" - "מפעל התורה", ע' ל"נתיבות ישראל א' עמ' ר"ח, מאמר "כינוסה של תורה".

ד

ב"ה ט טבת תש"ו

לכבוד הרה"ג בתו"י וכשרון דעת, מערכת "שילה". רב שלום וברכה.

את חוברת "שילה" עם מכתבכם היקר, מי"א תשרי, קבלתי בתודה רבה בסוף ימיו של אותו החודש, ובאותם השבועות שבינתיים תקפה עלי, במדה יתרה, טרדת עבודה"ק של גמר מלאכת הדפסה, ונתעכבתי מהשיב לכם עד הנה. ואת רום יקרת ערככם הסליחה. ההופעה של אכסניה ספרותית תורנית חדשה, ערוכה ע"י אברכים-כמדרשם שכמותכם ירב"י בעיקר"ת, כוללת יחד בירורי-הלכות מתהלכים-ברחבה בדרישת פקודי ד' ישרים ומאירים עם דברי מחשבה והגיגי-רוח עצמאיים ממקורה של תורה ובינת יראתה, ביחוד בפרק איום זה של הזעזוע הגופני והנפשי והרוחני לישראל ואורייתא, לרבנן ותלמידיהון ותרביציהם, מרנינה ומעוררת ענג ועז, בשעשועי אמרותיה הפונים לשפע חיותנו שממנה הם באים. תוחלתי וברכתי: יהי נעם ד' עליכם, יגדל פעלכם וירבה תפארת תהילה ויתרון תועלת לעושי ולמשתתפיו ולכל אחינו ורעינו תופשי תורה אמוני-בריתנה ונהני-זיוה. אמנם יש לדון אם המדורות של ההלכה וההגדה (או ה"עיון") מוכרחים עוד להיות מפורדים, בהפסק מחיצה ביניהם, בתוך קובץ תורני, או שכבר יתכן שיגיעו מעשינו למעשי אבות עולמנו הרוחני, אשר כרוב עניניהם שבמטע-חינו העיקרי בספר תלמודנו נמשכת ההשתלבות והשייכות ההדדית של שני הצדדים האלה, המתגלים לנו במתת חלקנו מתורת ד' התמימה, שיכולה לבוא בצורה ספרותית במסגרת אחת מקפת וכוללת כל עניניה ודבריה, בבחינת הכתוב שעשאו לכל מה שבכף אחת, שהכלי מצרפו והיה קודש. אכן לא על היש הנאה שבקבץ-נסיון זה בכללו ובפרטיו, ברצוני להעיר לכם, - אשר כל אחד מקטעיו ומפרקיו יש לו ערכו וחשיבותו כשלעצמו וכמדתם של דברי-תורה מעוררים ונותנים ענין לדיון ועיון, - אלא על האין, על מה שאין בו, על החסר בו שיוכל להמנות ולהמלאות בקבוץ חברים חשובים וכוונסם לשם שמים. והמחסור הזה, שלפי מדתם הגדולה והמופלאה של המקום והזמן שאנחנו נמצאים בהם בחסדי משפט ד' נוהג הדורות ותוכן עלילותיהם, יסודי וכללי הוא ושייך הוא לעיקר פרנסתו הרוחנית של דור, הראויה להתכונן ע"י נושאי דגל התורה והמצוה והארת הדרכתם. כי כמו שכהנים גדולים צריכים לבקש רחמים על דורם (מכות יא), וכמו שהחובה מוטלת מתוך כך על חסידי ישראל לבקש ולהשתדל על דורם ולהתכוין במעשיהם לטובתו כולו (מסלת ישרים ס"פ יט), עאכו"כ שהתעוררות תורנית לעידוד ושיכלול כחותינו הצעירים, המכוונים לשגיאות ערכם באומת-הקודש, צריכה ומחוייבת במהות הופעתה, גם בראשית בטויה הספרותי, להיות מכוונת וממולאת, משודלת ומלושדת, מאצילותה של קרקע צבוריותנו הישראלית, שמתוכה פורחת היא וגדלה. גם בתקופות קודמות, שכאלו פשוטות ורגילות לעומת זו שלנו, הלא טבעית ומובנה-מאיליה היתה בכל הופעה תורנית שבאה"ק ההבעה את היחס אל קדושת הארץ ושיבתה, זכותה ואוירה, ועאכו"כ בתקופתנו הנוראה והגדולה, ובפעולה ספרותית

קיבוצית לשם התחדשות כחות נעורינו התורניים, שהיחס אל קרקע גידולנו ומקום חיותנו צריך ומחויב להיות חודר ומוכר יותר מבהזכרת שם "ירושלים ת"ו" על השער בתור מקום ההדפסה וההוצאה. ואם בבחינה אישית יחידית נקבע מדבריהם של גדולי רבותינו חכמי דורותינו, שסימן טובו ומעלתו של אדם מישראל, ובפרט תלמיד-חכם לפי מדרגתו כמובן, הוא ידיעתו את התחדשותו הנשמטית, בהיותו באה"ק, עאכו"כ שהדברים נאמרים ונאמנים ביחס לפעולה רוחנית קיבוצית של תלמידי-חכמים, ובפרט בדור הזה ובפרק-זמן זה, אשר מאין כמוהו הובלט, ביד ד' הנטויה עלינו ובדברו אשר-במאורעותינו, ענינה וקיומה של צבוריותנו וממשיותה בארץ חיינו זאת. צווי הזכירה את ד' עם העלאת ירושלים על לבבנו, שהוא נאמר לרחוקים, עאכו"כ שהוא ענין לקרובים. קרבת הרוח של המקום והזמן, בהתיחדות ערכם המקודש בישראל, יש לה להתבטא ולהטביע חותמה בכל תזוזת התעודדותנו התורנית. את הכרת ההשגחה האלהית, המתגלית עלינו, וחרדת הפחד ההוד, שלעומת מפלאות מהלכיה, יש לנו להגיד לא בנהי-הדאבון של האבדן והחרבן החמרי-הרוחני שבתפוצות הגולה בלבד, אלא אף גם זאת בהיותנו בארץ-החמדה והמורשה לפליטה לכבוד ולקדושה, להכנת הפדות והתקומה ברוממות ימין עליון. בהכרת הטובה ובשגב אמונה נרומם שם אלהינו ונזכיר ונברך חסד משפטו והדר מעשהו אתנו, בנס ההצלה והישועה לשאר ישוב עמו וארצו, בהתרחבות בנינה והתיצבות גבולותיה על-ידי גבורת נפשנו ותעצומת קדשה, בהתרבות בה כחות התורה והיראה, הטהרה והאמונה, והחזרת שכינתם למקומה ועטרתם למרומה. וכפי מידת התרוממותנו בקדושת ארצנו, בזכירת ד' ונצח בריתו על ידה, בידיעת חיוניותה התורנית לנו, כן יוסיף ויגלה עלינו בעזרתו ונעמו יתברך אור שפעה ותקף הצלחתה בהאדרתה של תורה והגדלת עשרה, בבירור אמתתה ושובבות נתיבותיה, בפאר תנובתה וקידוש שמה.

וע' אגרות הראיה אג' צה צו ואורות התורה.

הדוש"ת באה"ר ברחשי כבוד וחבת הקודש בכפלי ברכות וצפית נחומי ישע ד' על נחלתו סגולתו,

צביהודה כהן קוק

ה

ב"ה כ' סיון תש"ו

משפחת וייץ השכולה היקרה הנכבדה,

רגשי הידידות העמוקה של ר' יצחק זאב אלטשולר ז"ל בהתקשרותו הרוחנית אל אוירת הקודש של ביתנו מתוך קליטות שפעו של מרן אבא הרב זצ"ל, תוקפים ועוברים אותי בהביעה לכם את השתתפות הלב והנפש בכאב יגונכם ובגאון פארכם על אבדן יחיעם בתוך גבורי ישראל זכרונו על במתי בנין מולדתו. עטר"ז ב"ב ותפא"ב אבותם. עטרת חירותנו הלאומית, של הגבורה המעשית וההקרבה החיונית על תקומת מורשתנו

ונחלתנו הנצחית, מוסיפה ומשבצת את שמו לברכה במערכת דורות גאולתנו בצרור החיים נשמתו ובמרומי המשגבים של תחית עמנו וארצנו היום הזה, הממלא זכרונות חללי הגלות, הרואה דמינו, מתרבה בו התכן הממשי במהלך מנוחת הנצח של בחיר בניך לקודש אדמת אבות, אשר על חיי קנינה ובנינה הנעלה. יחיעם חי בתודעת חיי העם עם גבורים בוניו לוחמים, ועולה אל מזבח של ישראל הונתן עז ותעצומות לעם וממקור קדומים מופיע בתגמולי נקמותיו במשפט צדקו בשלומי ריב עמו בניחומי בנין ארצו לעולמים.

המקום ינחם ויקים אתכם ואת כולנו בתוך כל אבלי ציו"ר עם צופי ישעו.
אתכם בדאבון ובהתעודדות ממבטח תנחומותינו.